

Rättsavdelningen
Petra Bergendahl
petra.bergendahl@gmail.com

Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se
u.gv.remissvar@regeringskansliet.se

Socialstyrelsens yttrande över ”Ökat uppgiftsutbyte i det brottsförebyggande arbetet – skolans och socialtjänstens behov (SOU 2024:87)”

Utbildningsdepartementets dnr: U2025/00075

Socialstyrelsens yttrande utgår från myndighetens verksamhetsområde. Myndigheten lämnar synpunkter enligt följande.

Socialstyrelsens sammanfattande bedömning

Det är viktigt att samhället i ett tidigt skede kan nå och stötta barn och unga som riskerar att fara illa och utnyttjas i kriminella sammanhang. Samverkan och informationsutbyte med andra myndigheter är en viktig del i detta arbete.

Socialstyrelsen instämmer i utredningens bedömning att nödvändig informationsdelning mellan skolan, socialtjänst och polis som utgångspunkt ska ske i samförstånd med den enskilde och med stöd av dennes samtycke (se 6.1.1). Som skäl för detta anger utredningen bland annat att socialtjänstens verksamhet i hög grad är beroende av att de enskilda som vänder sig till verksamheten känner förtroende för socialtjänsten.

Socialstyrelsen vill också i sammanhanget framföra följande.

Mycket av socialtjänstens arbetssätt bygger på att den enskilde berättar om sin situation och sina behov. Sådan information kan till exempel vara en viktig del i en behandling för att motverka ett normbrytande eller kriminellt beteende hos en ung person. För ett sådant arbetssätt krävs att socialtjänsten kan bygga en förtroendefull relation med individen. Det kan finnas en risk för att till exempel ungdomar i riskzon för kriminalitet eller deras föräldrar inte vågar berätta om hela sin situation om de inte känner förtroende för att informationen kommer att stanna hos socialtjänsten. Att den enskilde känner förtroende och är delaktig bidrar till att denne känner motivation och engagemang, vilket ofta är förutsättningen för att få till stånd en förändringsprocess hos en individ. Detta arbetssätt sammanfaller med socialtjänstens grunduppdrag. Att få med sig individen och göra ett förändringsarbete förutsätter att man arbetar med delaktighet och självbestämmande och respekt för den enskildes integritet.

I sammanhanget vill Socialstyrelsen också framhålla att myndigheten på olika sätt arbetar med att öka tilliten till socialtjänstens arbete bland annat utifrån den desinformationskampanj som förekommit mot socialtjänsten. Inom ramen för regeringsuppdraget att motverka ryktesspridning och desinformation om socialtjänsten (S2022/03244 [delvis]) har det tydligt framkommit att det finns en utbredd rädsla för socialtjänsten som bland annat tar sig uttryck i att barn och föräldrar drar sig för att söka hjälp hos till exempel skolsköterska/kurator eller vårdcentral, då de är rädda för att informationen förs vidare till socialtjänsten.

Ökade möjligheter och skyldigheter att lämna ut information från socialtjänsten kan i förlängningen medföra ett förändrat synsätt på socialtjänstens verksamhet, där det finns risk för att socialtjänsten inte längre uppfattas som en plats där uppgifter är skyddade. Detta kan i sin tur medföra att socialtjänsten inte längre kan vara ett yttersta skyddsnät för personer i utsatta situationer i behov av stöd. Socialtjänsten har redan idag många gånger svårt att nå ut till grupper med stort hjälpbehov.

Socialstyrelsen anser att en sådan förändrad bild av socialtjänstens verksamhet kan komma att motverka den nya inriktningen på socialtjänstens arbete. Den nya socialtjänstlagen, som planeras träda i kraft den 1 juli 2025, lägger fokus på en förebyggande och lätt tillgänglig socialtjänst. Den nya lagen ska sänka trösklarna för att få och vilja ta emot insatser, samt möjliggöra att hjälp erbjuds innan behoven blir för stora. En förutsättning för ett sådant arbetssätt är att trösklarna för att söka hjälp är låga och att individer vågar berätta om sin situation.

Det är flera andra utredningar som har föreslagit sekretesslättnader på socialtjänstens område, till exempel *Fler verktyg i socialtjänstens arbete för att förebygga brott och stärka skyddet för barn* (Ds 2023:15) och *Ökat informationsutbyte mellan myndigheter – Behov och föreslagna ändringar* (SOU 2024:63). Det är således svårt att få en överblick över hur dessa förslag gemensamt kan påverka socialtjänstens arbete på sikt.

6.1.4 En sekretessbrytande bestämmelse för socialtjänsten

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget med följande synpunkter.

Utredningen framför att utgångspunkten även fortsättningsvis ska vara att ett utlämnande av uppgifter som omfattas av sekretess ska ske i samförstånd med barn och vårdnadshavare. Socialstyrelsen instämmer i att detta är en viktig utgångspunkt för att socialtjänsten ska kunna bygga en förtroendefull relation med barn och vårdnadshavare. Myndigheten är därför positiv till att det i utredningen anges att ett särskilt skäl för att inte lämna ut uppgifter kan vara att det inte har gjorts tillräckliga försök för att arbeta för att få de enskildas samtycke. Det är viktigt att socialtjänsten även fortsättningsvis arbetar för att utveckla arbetssätt för att skapa

förtroendefulla relationer med barn och deras vårdnadshavare. Socialstyrelsen har tillsammans med Skolverket och Polismyndigheten tagit fram material till personal inom socialtjänsten, skolan och polisen för att inspirera och stödja samverkan¹.

Socialstyrelsen instämmer även i utredningens bedömning att det är lämpligt att socialtjänsten kan göra motsvarande överväganden vid ett uppgiftsutlämnande till skolan som de kan göra vid ett uppgiftsutlämnande till polisen, då detta kan underlätta socialtjänstens arbete.

Utredningen föreslår att en uppgift får lämnas om det kan antas att uppgiften behövs i skolans verksamhet för att *förebygga* eller *förhindra* brottslig verksamhet. Detta då informationen dels ska kunna bidra till att skolan kan sätta in relevanta stödinsatser, dels att skolan ska kunna anpassa sitt säkerhetsarbete utifrån specifika risker.

Socialtjänsten kommer få ett utpekat brottsförebyggande ansvar i den nya socialtjänstlagen och även skolan föreslås få ett sådant ansvar (se *Skolor mot brott*, SOU 2024:17). Att kunna lämna ut uppgifter för att *förebygga* brottslighet ligger därför i linje med socialtjänstens uppdrag, vilket även kan underlätta socialtjänstens bedömning av när det är relevanta att lämna till uppgifter till skolan i dessa situationer.

Socialstyrelsen önskar däremot att det tydliggörs när socialtjänsten förutom för att förebygga brottslig verksamhet har möjlighet att lämna uppgifter till skolan. Utredningens förslag innebär att socialtjänsten även har möjlighet att lämna uppgifter till skolan när de kan antas att sådana uppgifter kan *förhindra* brottslighet. I utredningen framgår att syftet ska vara att skolan ska kunna vidta olika säkerhetsåtgärder för att skydda andra elever och skolpersonal. Som exempel anges bland annat när en elev misstänks förbereda ett attentat mot en skola eller att en elev misstänks bedriva narkotikaförsäljning på skolans område. Det är rimligt att anta att det i första hand är polisen som behöver få sådana uppgifter för att kunna agera utifrån sitt uppdrag att förhindra brottslighet. Det finns därför en risk att formuleringen i regleringen kan bidra till en otydlighet i när sådan information i första hand behöver lämnas till polisen.

7.1.3 En sekretessbrytande bestämmelse för Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och Tullverket

Socialstyrelsen tillstyrker i huvudsak förslaget med följande synpunkter.

Socialstyrelsen instämmer i att det kan finnas ett behov för Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och Tullverket att kunna lämna uppgifter för att *förebygga* brottslig verksamhet till socialtjänsten. Socialtjänsten kommer få ett utpekat brottsförebyggande ansvar i den nya

¹ <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/barn-och-unga/barn-och-unga-som-begar-brott/mojlighet-att-lamna-uppgifter-till-polisen-i-det-brottsforebyggande-arbetet/>

socialtjänstlagen och möjligheten att lämna uppgifter till socialtjänsten för att förebygga brottslighet ligger i linje med detta uppdrag.

När det gäller möjligheten att lämna uppgifter i syfte att *förhindra* brottslighet framför utredningen att socialtjänsten främst har ett förebyggande uppdrag och att det därmed torde vara sällan som socialtjänsten kan antas ha behov av uppgifter i syfte att förhindra brott. Det är därför främst Statens institutionsstyrelse som kan ha behov av uppgifter för att förhindra brottslighet. Socialstyrelsen delar denna bedömning och vill understryka att det är viktigt att detta synsätt är tydligt för socialtjänsten, till exempel genom att det uttrycks i bestämmelsen. Det finns annars en risk att det skapar en osäkerhet hos socialtjänsten kring hur de ska agera på informationen.

Utredningen framför att den föreslagna bestämmelsen får störst betydelse när det är fråga om individer över 18 år, för vilka skyldigheten att anmäla oro enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL inte gäller. Socialtjänsten har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver och har ett särskilt utpekat ansvar för både barn och unga. En utökad möjlighet för polisen att lämna information till socialtjänsten kan innebära att socialtjänsten får ytterligare möjligheter att erbjuda stöd och hjälp till unga och andra över 18 år. Socialstyrelsen är därför positiv till att det ges en möjlighet för polisen att uppmärksamma socialtjänsten på individer över 18 år som kan vara i behov av stöd och hjälp.

När det gäller möjligheten att lämna uppgifter om barn anger utredningen att den föreslagna bestämmelsen inte innebär att skyldigheten att anmäla oro enligt 14 kap. 1 § SoL påverkas i något avseende. Polismyndigheten och Säkerhetspolisen omfattas av denna skyldighet och Socialstyrelsen instämmer därför i att det är viktigt att den föreslagna bestämmelsen inte inskränker myndigheternas skyldighet att anmäla oro för barn. Det är viktigt att detta synsätt är tydligt för polisen, till exempel genom att det uttrycks i bestämmelsen. I annat fall finns en risk för att den föreslagna bestämmelsen medför att ribban för att anmäla oro höjs.

7.1. 4 En sekretessbrytande bestämmelse för skolan

Socialstyrelsen tillstyrker i huvudsak förslaget med följande synpunkter.

Socialstyrelsen instämmer i att det kan finnas ett behov för skolan att kunna lämna uppgifter för att *förebygga* brottslig verksamhet till socialtjänsten. Socialtjänsten kommer få ett utpekat brottsförebyggande ansvar i den nya socialtjänstlagen och möjligheten att lämna uppgifter till socialtjänsten för att förebygga brottslighet ligger i linje med detta uppdrag.

Utredningen framför att den föreslagna bestämmelsen framförallt kommer ha betydelse för att kunna lämna ut uppgifter om elever över 18 år, för vilka

anmälningsskyldigheten enligt 14 kap. 1 § SoL inte gäller. Socialtjänsten har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver och har ett särskilt utpekat ansvar för både barn och unga. En utökad möjlighet för skolan att lämna information till socialtjänsten kan innebära att socialtjänsten får ytterligare möjligheter att erbjuda stöd och hjälp till unga över 18 år. Socialstyrelsen är därför positiv till att det ges en möjlighet för skolan att uppmärksamma socialtjänsten på elever över 18 år som kan vara i behov av stöd och hjälp.

När det gäller möjligheten att lämna ut uppgifter om elever under 18 år vill Socialstyrelsen framföra följande.

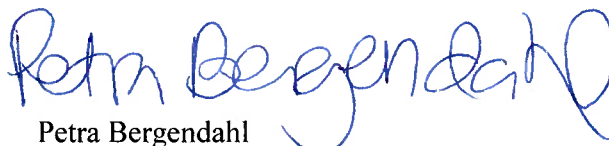
Utredningen anger att den föreslagna bestämmelsen inte innebär att skolans skyldighet att anmäla oro inskränks eller förändras i något hänseende. Socialstyrelsen instämmer i att det är viktigt att den föreslagna bestämmelsen inte inskränker skyldigheten att anmäla oro enligt 14 kap. 1 § SoL. Utredningen anger som exempel på när bestämmelsen kan tillämpas, att det i vissa fall kan finnas behov av att dela information trots att situationen inte är så allvarlig att en orosanmälan är påkallad. Samtidigt är bestämmelsen utformad på så sätt att uppgifter kan lämnas om dessa kan antas bidra till att förebygga brottslig verksamhet. Socialstyrelsen vill därför särskilt betona att anmälningsskyldigheten i 14 kap. 1 § SoL aktualiseras genast, vid misstanke om att ett barn kan fara illa. Det får därför inte finnas någon osäkerhet kring när skolan ska anmäla oro för ett barn enligt 14 kap. 1 § SoL och när det finns utrymme för skolan att tillämpa den nya bestämmelsen. I annat fall finns en risk för att den föreslagna bestämmelsen medför att ribban för att anmäla oro höjs. Det är viktigt att detta synsätt är tydligt för skolan, till exempel genom att det uttrycks i bestämmelsen.

Beslut om detta yttrande har fattats av ställföreträdande generaldirektören Urban Lindberg. I den slutliga handläggningen har t.f. avdelningschef Emil Bergschöld och avdelningschef Sabina Orstam deltagit. Juristen Petra Bergendahl har varit föredragande.

SOCIALSTYRELSEN

Urban Lindberg

Petra Bergendahl

